

Etyczne aspekty powołania nauczyciela-wychowawcy

Przedstawiciele każdego niemal zawodu dążą do tego, by stworzyć kodeks etyczny dotyczący zasad postępowania dla reprezentujących określony zawód. Szczególnie starają się o to przedstawiciele zawodów związanych z bezpośrednim kontaktem z człowiekiem, które to zawody określamy mianem powołania. Do takich zawodów o charakterze powołania należy np. zawód lekarza, nauczyciela, wychowawcy, duszpasterza.

Etos nauczyciela implikuje pojęcie etosu w ogóle, a w naszej kulturze szczególnie etosu chrześcijańskiego. Dopiero na tym tle można mówić o specyficznym etosie nauczyciela-wychowawcy.

Etos (po grec. znaczy obyczaj) jest to „konkretna postać moralności stanowiąca system obyczajów określonej grupy społecznej, wyrażający się w stylu życia”¹. „W zakres tego pojęcia wchodzi:

- interpretacja prawa natury,
- realizacja norm moralnych,
- uznawana praktycznie hierarchia wartości – w danej grupie społecznej, żyjącej w konkretnym kontekście historyczno-kulturowym”².

Ks. M. Rusiecki twierdzi, że etos wyrasta z głębokich potrzeb człowieka, zwłaszcza z tzw. potrzeb wyższych (np. potrzeba sensu, potrzeba bezpieczeństwa, potrzeba szczęścia, potrzeba trwania, potrzeba sprawiedliwości)³. Do istotnych cech etosu chrześcijańskiego należy zaliczyć: a) włączenie do współdziałania z Bogiem, b) chrystocentryzm, c) miłość jako najważniejszą cnotę, d) upodobnienie do Chrystusa, e) budowanie wspólnoty wiary i miłości, f) misyjny cha-

¹ S. WITEK, Hasło „Etos” w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Lublin 1983, s. 1195.

² M. RUSIECKI, *Stójcie mocno w Panu*, Kielce 1994, s. 134-135.

³ Tamże, s. 135.

rakter wspólnoty wierzących, g) etos serca, h) ciągłą troskę o świętość, o nowe życie, i) bycie świętym przez pełnienie woli Bożej, j) widzenie wszystkiego w aspekcie eschatologii⁴.

Mając na względzie powyższe ustalenia, spróbujmy przenieść je do etosu nauczyciela-wychowawcy. Obowiązki i powinności nauczyciela - wychowawcy można by ująć w kilku podstawowych odniesieniach :

1. Obowiązki względem samego siebie
2. Obowiązki względem wartości
3. Obowiązki względem uczniów
4. Obowiązki względem innych nauczycieli i szkoły
5. Obowiązki względem narodu i Ojczyzny

1. Obowiązki względem samego siebie

Nauczyciel-wychowawca oddziałuje zawsze przede wszystkim siłą swojej osobowości, dlatego im bardziej ukształtowana i bogatsza wewnątrznie będzie jego osobowość, tym silniejszy będzie wpływ na wychowanków i uczniów. Dlatego etyka tego zawodu nakazuje nauczycielowi-wychowawcy dążyć do rozwoju pełnej i dojrzałej osobowości⁵. Stąd troska nauczyciela-wychowawcy o własny rozwój i doskonalenie swojej osobowości musi być jego podstawową troską. Obowiązek dążenia nauczyciela do pełni własnego rozwoju i doskonalenia się podkreśla mocno zarówno wydana w Polsce Karta Nauczyciela (art. 6) jak i kodeks etyki nauczycielskiej (III, p. 4). Oczywiście jest rzeczą, na co zwraca uwagę zwłaszcza ks. M. Rusiecki, że "pracować nad sobą - to - przynajmniej w przypadku chrześcijańskich wychowawców - uświęcać się, być wiernym miłości, pełnić wolę Boga, oczyszczać się, zbliżać się do Stwórcy, naśladować Chrystusa, w więc przyjmując postawę synowskiego posłuszeństwa, wierności, trwania w tym, co niesie los. To przy wszystkich okazjach wyzwalać dobro, a nawet na dobro przetwarzać zło - to rósć w świętości"⁶.

⁴ Tamże, s. 135-143.

⁵ SZEWCZYK, s. 16.

⁶ M. RUSIECKI, *Dojrzałymi bądźcie*, Kielce 1992, s. 58.

Nauczyciel, wyrozumiały i tolerancyjny dla drugich, musi mieć jednocześnie bezwzględną postawę, „gdy idzie o wymogi stawiane sobie, przy postawie konsekwentnej, przy postawie zmierzającej do doskonałości”⁷. Punkt 1 Zasad Ogólnych Kodeksu etyki nauczycielskiej stwierdza, że „nauczyciel powinien stanowić wzór osobowości prawej i szlachetnej, wrażliwej i odpowiedzialnej, o postawie otwartej na drugiego człowieka”. Nauczyciel winien być człowiekiem mądrym, prawdomównym i sprawiedliwym, zarówno gdy chodzi o sprawiedliwość rozdzielczą, jak i wyrównawczą⁸, a także lojalnym wobec wychowanka⁹. Powinien też odznaczać się wysoką kulturą osobistą, przejawiającą się zwłaszcza w kulturze języka.

Oprócz tego ogólnego rozwoju osobowego, szczególnym obowiązkiem jest doskonalenie się nauczyciela w swoim zawodzie. Podkreśla to szczególnie J. Homplewicz pisząc, że „umiejętności zawodowe dla ‘wychowawcy profesjonalnego’ to kolejny wymóg etyki jego pracy”¹⁰. Dlatego też nauczyciel powinien stale podnosić swoje kwalifikacje zawodowe poprzez uczestnictwo w różnych formach doskonalenia i doskonalenia. Szczególnie powinien on zdobywać stopnie specjalizacji zawodowej oraz stopnie naukowe.

Z ciągłym doskonaleniem zawodowym i podnoszeniem swoich kwalifikacji nauczyciel winien łączyć sumienne i rzetelne wykonywanie swoich zadań dydaktycznych i wychowawczych, nie uzależniając jakości wykonywanej pracy od wysokości wynagrodzenia.

Nauczyciel jako wzór osobowy – winien też łączyć w harmonijną całość zawodowe cnoty moralne z cnotami ogólnoludzkimi (np. życzliwością) i cnotami obywatelskimi (np. patriotyzmem)¹¹. Od nauczyciela bowiem, a zwłaszcza „od wychowawcy wymaga się określonej postawy moralnej”¹².

Pielęgnowanie powyższych cnót moralnych jest warunkiem posiadania przez nauczyciela-wychowawcę odpowiedniego autorytetu. „Na autorytet nauczyciela składa się zarówno prawdziwość wy-

⁷ M. RUSIECKI, *Wytrwajcie we Mnie*, Kielce 1998, s. 19.

⁸ Tamże, s. 64-65.

⁹ Tamże, s. 94, 112.

¹⁰ J. HOMPLEWICZ, *Etyka pedagogiczna*, Rzeszów 1996, s. 22..

¹¹ SZEWCZYK, s. 112.

¹² HOMPLEWICZ, *Etyka pedagogiczna*, s. 17.

znawanych zasad, jak i zgodność jego czynów, jego postawy z wyznawanymi zasadami. Im jest on bogatszy duchowo, piękniejszy moralnie, cieszący się wielkim szacunkiem tym jego kontakt staje się bardziej osobisty, bliski, serdeczny i bezpośredni”¹³.

2. Obowiązki względem wartości

Aby wychowawca mógł być człowiekiem etycznym, musi zająć właściwą postawę względem wartości. „Postawa etyczna jest właśnie wynikiem zaakceptowania i przyjęcia odpowiednich, wychowawczo czytelnych wartości”¹⁴. Chodzi tu więc o odpowiednią postawą moralną, właściwy przykład i charakter osobowościowy danego wychowawcy, tego jakie prezentuje sobą wartości¹⁵. „Misja nauczyciela koresponduje ściśle z podstawowymi wartościami duchowymi: prawdą, dobrem, pięknem”¹⁶. Na te wartości winien on uwrażliwiać wychowanka i w ten sposób stać na straży jego człowieczeństwa¹⁷.

Postawa nauczyciela wobec wartości wyraża się w trzech zasadniczych momentach : a) służbie wartościom, b) wierności wartościom, c) przekazywaniu wartości wychowankom.

A. Służba wartościom

Wychowawca musi przede wszystkim zajmować postawę służebną wobec wyższych, autentycznych wartości. Wychowanie jest bowiem przede wszystkim wychowaniem do wartości¹⁸.

Aby człowiek mógł służyć wartościom i realizować je, musi najpierw być wrażliwym na wartości i dostrzegać je w świecie: w osobach i rzeczach. W tej służbie wartościom chodzi tu więc przede wszystkim o takie podstawowe wartości, jak wartość prawdy, dobra, piękna, wolności, odpowiedzialności, godności, solidarności, wartości religijne i moralne. Prof. J. Homplewicz do tych „we-

¹³ RUSIECKI, *Wytrwajcie we Mnie*, s. 138.

¹⁴ HOMPLEWICZ, dz. cyt., s. 23.

¹⁵ Tamże, s. 32.

¹⁶ RUSIECKI, *Wytrwajcie*, s. 151.

¹⁷ RUSIECKI, *Stójcie*, s. 144.

¹⁸ M. WOLICKI, *Wychowanie do wartości*, Wrocław 2000.

wewnętrznych wartości wychowania”, które stają się celem wychowania zalicza całą gamę wartości, takich jak: miłość, dobroć, życzliwość, serdeczność, uczuciowość, wdzięczność, ufność, otwartość, zaufanie, wierność, prawość, męstwo, odwaga, wytrwałość, mądrość, roztropność, poczucie odpowiedzialności, sumienność, wspaniałość, hojność, cierpliwość, bezinteresowność, dyskrecja, pokora, uczciwość, itd.¹⁹ Wobec powyższych wartości wychowawca powinien zająć postawę służebną. Wychowawca winien służyć wartościom i ideałom, które uważa za ważne i zasadnicze w życiu.

B. Wierność wartościom

Postawa wychowawcy winna być postawą bezwzględnej wierności autentycznym, wyższym wartościom, nawet gdyby za tę wierność przyszło im zapłacić bardzo wysoką cenę²⁰. Autentyczne wychowanie wymaga więc od wychowawcy bezwzględnej wierności wartościom: prawdzie, miłości, sprawiedliwości, uczciwości i innym istotnym wartościom. Taka zaś wierność w stosunku do wartości nie jest z kolei możliwa bez wierności swemu sumieniu. Wierność sobie, dobrze rozumiana, jest więc zasadniczym elementem postawy wychowawczej. „Nauczyciel musi być dogłębnie przekonany, jak nieodzowne i ważne są podstawowe wartości i zasady decydujące o wychowaniu człowieka, o ładzie moralnym, o porządku społecznym. Musi stanąć na straży tych wartości, ponieważ one są miarą człowieczeństwa”²¹. Ks. Rusiecki stwierdza, że „takie wartości, jak prawda, dobro, wolność, dobroć i odpowiedzialność, życie, miłość, sprawiedliwość, niezbywalne prawa człowieka, świętość – są pod szczególną ochroną nauczyciela. Jeśli dobrze, konsekwentnie ich broni, zasługuje na szacunek i najwyższe uznanie”²².

Nawet w świecie pogańskim spotykamy taką bezwzględną wierność wartościom. Już Arystoteles, gdy przekonał się, że jego umiłowany mistrz Platon pobleździł, powiedział: „Amicus Plato sed

¹⁹ HOMPLEWICZ, s. 147.

²⁰ M. WOLICKI, *Wychowanie do wierności wartościom*, „Słoneczna Skala” 2000 nr 3, s. 57-59; tenże, *Wierność sobie a kontakt z innymi*, „W drodze” 1985 nr 10, s. 83-87.

²¹ RUSIECKI, *Stójcie*, s. 147.

²² Tamże, s. 148.

magis amica veritas". Arystoteles odszedł od swego mistrza, aby pozostać wiernym prawdzie.

Bardziej współczesny przykład bezwarunkowej wierności wartościom widzimy w życiu św. Tomasza Morusa, kanclerza króla angielskiego Henryka VIII, oraz młodego żołnierza Utrackiego, Otto Schimka. Ta wierność przypominana jest niejednokrotnie widnieje w różnych hasłach, np. "Bóg-Honor -Ojczyzna", czy w dewizie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego „Deo et Patriae”.

C. Przekazywanie wartości wychowankom

Wychowawca nie może wartości, jakie posiada, zachowywać tylko dla siebie, ale winien dzielić się nimi z innymi, przekazywać je swoim wychowankom. „Uwrażliwianie na te wartości w postudze dydaktyczno-wychowawczej i wdrażanie ich w umysły i serca dzieci i młodzieży – to główny cel, jaki przyświeca nauczycielowi”²³. Dlatego słusznie pisze J. Homplewicz, że „trzeba więc posiadać nie tylko wiedzę, ale i wartości, które się przekazuje, gdy cały ten przekaz ma się stać czyjąś osobową rzeczywistością”²⁴. Jak jednak dalej stwierdza cytowany Autor: „Nie wystarczy tu sam przekaz informacji o wartościach i określonych umiejętnościach ani samo intelektualne rozumienie – bo niezbędna staje się nadto ich akceptacja i przyjęcie”²⁵.

Wychowanie musi być wychowaniem do wartości, a ściślej do wierności wartościom.

Kiedy mówimy o przekazywaniu wartości, to musimy pamiętać, że chodzi tu o wartości najwyższego rzędu, wartości duchowe, które mogą odgrywać w naszym życiu i w życiu naszych wychowanków rolę ideałów. O roli zaś ideałów w wychowaniu dzieci i młodzieży tak pięknie i trafnie pisał nasz wielki wieszcz narodowy, Adam Mickiewicz: „Jeśli serca ludzkiego nie ogarnie jakiś wielki ideał, zacznie się ono nurzać w podłości”. Jeśli widzimy nieraz jak wielu młodych nurza się teraz w podłości, jak wybiera drogę użycia, agresji, destrukcji, drogę nawet satanizmu, to dlatego, że serca tych

²³ RUSIECKI, *Wytrwajcie*, s. 151.

²⁴ HOMPLEWICZ, s. 32.

²⁵ Tamże, s. 158.

młodych nie ogarnął wcześniej jakiś wielki ideał, że nie postawili sobie w odpowiednim okresie życia tak wysokiego celu, jaki np. postawił sobie patron młodzieży, św. Stanisław Kostka, którego dewizą życia były słowa: „Do wyższych rzeczy jestem stworzony i dla nich tylko żyć winienem”. Kierowany tak szczytnym ideałem doszedł do wyżyn świętości.

Napisał wielki poeta niemiecki J.W. Goethe: „Jeśli będziesz traktował osoby tak jak na to zasługują, będziesz je czynił gorszymi. Jeżeli będziesz je widział takimi, jakimi mogą się stać, uczynisz je takimi naprawdę”.

Dlatego słusznie pisze Ewa Kosińska: „Wychowanie powinno opierać się na ideałach i prowadzić do ideałów. Ideały są prawdziwą siłą każdego człowieka i niezbędnym warunkiem osiągnięcia coraz wyższego poziomu rozwoju. Każdy wychowawca musi mieć świadomość, ku jakim ideałom prowadzi dzieci i młodzież, i musi wiedzieć, co dla niego samego jest ideałem, któremu podporządkowuje życie. Wychowanie bez ideałów to zwykła hodowla - powiedział G. Pellegrino”²⁶.

Rolę ideałów mogą spełnić w życiu ludzi młodych przede wszystkim wartości religijne, które sławny niemiecki fenomenolog Max Scheler stawia na szczycie stworzonej przez siebie hierarchii wartości (wartości zmysłowe (hedoniczne), witalne, duchowe i religijne)²⁷.

Ale szkoła może również przekazywać wartości duchowe: wartość miłości, przyjaźni, szlachetnego koleżeństwa i kształtować w tym duchu życie klasy szkolnej, jak i całej wspólnoty szkoły.

Szkoła posiada również wiele możliwości, by uwrażliwiać dzieci i młodzież na wartości estetyczne, na wartość piękna, piękna sztuki, piękna przyrody, piękna wytworów kultury. Wychowanie estetyczne jest bardzo ważnym odcinkiem wychowania do wartości. Człowiek wrażliwy na piękno będzie człowiekiem szlachetnym. Mówi się np. o ludziach wrażliwych na piękno muzyki, że ludzie, którzy kochają śpiew, „mają dobre serca”. Podobnie można powiedzieć o wrażliwości na inne rodzaje piękna.

²⁶ E. KOSIŃSKA, *Wychowawca w szkole*, Kraków 1999, s. 55.

²⁷ S. KOWALCZYK, *Podstawy światopoglądu*, s. 151.

Im bardziej wychowawcy w szkole będą nastawieni na wychowanie dzieci i młodzieży do wartości, do wierności wartościom najwyższego rzędu, tym lepiej ukształtują osobowość swych wychowanków i najlepiej przygotowują ich do samodzielnego i twórczego życia, zarówno w społeczności świeckiej jak i kościelnej.

3. Obowiązki względem uczniów-wychowanków

Najwięcej wskazań Kodeks etyki nauczyciela podaje odnośnie do obowiązków nauczyciela-wychowawcy względem uczniów. Już w „Zasadach ogólnych” czytamy, że „podstawowym zadaniem nauczyciela jest troska o dobro ucznia i studenta” (p.2). Ta troska winna się wyrażać przede wszystkim w szacunku dla godności ucznia w procesie kształcenia i wychowania (p.4), także w uszanowaniu jego autonomii, podobnie jak i autonomii rodziny (p.5). „Nade wszystko poszanowanie godności dziecka, ucznia i wychowanka, każdego, również i tego, który jest trudny i niewdzięczny, nie przestaje być podstawową wartością wychowania i stanowi osobowe odniesienie dla całej etyki wychowania”²⁸. Zadanie nauczyciela-wychowawcy wobec wychowanka polega na dobrym poznaniu go i pomocy w jego rozwoju. „Pochylając się nad dzieckiem nauczyciel ma nie tylko wnikliwie czytać jego uzdolnienia, predyspozycje, możliwości. Ma nie tylko pomóc je rozwijać. Nie tylko ma tworzyć klimat szacunku, zaufania i życzliwości. Ma się zdobyć zdecydowanie na dużo więcej. Może słowo pietyzm będzie tu najbardziej stosowne. Dziecko trzeba traktować jak świętość – z pietyzmem, a więc z szacunkiem, z najpiękniejszymi uczuciami, z oddaniem całego serca. Dzieckiem trzeba się zdumieć i zachwycić. Trzeba dać się nim oczarować i zuroczyć. Tak jak to czyni kochająca matka”²⁹. Jak trafnie stwierdza ks. M. Rusiecki, „nauczyciel to człowiek, który pozwala budzić się i rosnać tym wszystkim, którzy wokół niego się gromadzą”³⁰.

Przede wszystkim nauczyciel powinien przekazywać wiedzę zgodnie z prawdą i własnym sumieniem, prostując wszelkie błędne in-

²⁸ J. HOMPLEWICZ, *Etyka*, s. 21.

²⁹ RUSIECKI, *Stójcie*, s. 145.

³⁰ RUSIECKI, *Chodźcie*, s. 133.

formacje podawane do publicznej wiadomości. „Nie wolno mu jednak przekraczać swoich kompetencji, nie wolno mu przekazywać treści pseudonaukowych, a więc teorii czy tylko hipotez lub innych jednostronnych interpretacji jako pewników”³¹. W swoich badaniach naukowych i w głoszeniu własnych poglądów winien kierować się zasadami rzetelności i uczciwości.

„Powinien umieć tak naświetlić zagadnienia światopoglądowe, które nasuwa jego dyscyplina, by przedstawienie problemu nie miało się z prawdą i by było co najmniej otwarte na perspektywę religijną. Chodzi głównie o takie zagadnienia, które bezpośrednio dotyczą sumienia czy światopoglądu”³². W trosce o doprowadzenie „uczniów do postawy tolerancji, pluralizmu światopoglądowego, nauczyciel powinien ich uczyć sztuki dialogu, spotkania na płaszczyźnie prawdy i wolności. Ma to czynić w klimacie szacunku i zrozumienia dla różnych przekonań i postaw etycznych każdego człowieka”³³.

Kierując się zawsze dobrem ucznia nauczyciel-wychowawca winien dopomóc wychowankom w dobrym poznaniu samych siebie. „Odpowiedzialny wychowawca pomaga wychowankowi, by coraz lepiej rozumiał on samego siebie i własną tajemnicę”³⁴. Ostatecznym zadaniem nauczyciela – wychowawcy jest przyprowadzić młodego człowieka do Chrystusa, który jest „światłością świata”³⁵.

Ponieważ - jak uczył Jan Paweł II - „młodzi ludzie domagają się od wychowawcy i nauczyciela „przykładu życia”, dlatego nauczyciele i wychowawcy winni być dla młodych „przyjaciółmi, wiernymi towarzyszami i sprzymierzeńcami w młodzieńczej walce”³⁶.

Według słów Ojca św. potrzebna jest wielka życzliwość wobec wychowanka. Zwraca na to już uwagę polski psycholog Jan Władysław Dawid: „Gdyby trzeba było wybierać między nauczycielem, który posiada dużą wiedzę fachową, poznał psychologię, metody i technikę wychowania, ale któremu obca jest zupełnie (...) miłość dusz, z drugiej strony takim, który przy bardzo skromnej wie-

³¹ RUSIECKI, *Stójcie*, s. 149.

³² Tamże, s. 149.

³³ Tamże, s. 150.

³⁴ PODLASZCZAK, dz. cyt. s. 178.

³⁵ Tamże, s. 184.

³⁶ Tamże, s. 178.

dzy, braku metodycznego przygotowania ma w sobie żywe i w czyn przechodzące poczucie duchowej wspólnoty, który dusze uczniów swoich jak swoje ogarnia, i jak swoje kocha – gdyby trzeba było wybierać między nimi, pierwszeństwo bezwzględnie oddać by należało temu drugiemu”³⁷. Dlatego słusznie stwierdza J. Podlaszczak, że „prawdziwemu wychowawcy powinno zależeć przede wszystkim na uczniu, na jego autentycznym dobru, na jego zbawieniu”³⁸.

Nauczyciel powinien wychowywać swoich uczniów w poszanowaniu dla życia, z czym łączy się wyrabianie wrażliwości na konieczność ochrony środowiska naturalnego³⁹.

Konieczne jest również wychowywanie do prawidłowego odbioru masmediów poprzez wyrabianie w wychowankach postawy krytycznej, wybiórczej, wartościującej.

„Do ważnych również obowiązków nauczyciela należy pielęgnowanie zauważonych indywidualnych zainteresowań uczniów, zwłaszcza gdy chodzi o budzące się powołania do pracy pedagogicznej, misyjnej, kapłańskiej. Wyzwalanie postawy bezinteresownej, społecznej, twórczej. Oczywiście jest rzeczą, że sam musi dać przykład takiej postawy”⁴⁰.

4. Obowiązki względem innych nauczycieli i szkoły

Nauczyciela winna cechować „uczciwość i lojalność wobec władz szkolnych. Nauczyciel powinien wywiązywać się z obowiązków służbowych oraz założeń programu”⁴¹.

Szkoła – według Jana Pawła II – winna stać się „kuźnią cnót”. Dlatego nauczyciele i wychowawcy winni dołożyć wszelkich starań, „aby w szkole zapanował duch przyjaznego i otwartego dialogu oraz koleżeństwa i wzajemnego szacunku. Wydaje się, że jest to jeden z podstawowych warunków, od których uzależnione jest urzeczywistnianie wartości i kształtowanie postaw wychowanków”⁴².

³⁷ J. W. DAWID, *O duszy nauczycielstwa*, Warszawa 1948, s. 11.

³⁸ PODLASZCZAK, s. 180.

³⁹ RUSIECKI, *Stójcie*, s. 151.

⁴⁰ Tamże, s. 151.

⁴¹ Tamże, s. 149.

⁴² PODLASZCZAK, dz. cyt., s. 181; A. DRELICH, *Gdy nawet słowa*, s. 187.

Świadomy faktu, że wychowuje nie tylko poszczególny wychowawca, ale całe grono pedagogiczne i atmosfera, jaka w nim panuje, nauczyciel wraz z całym gronem pedagogicznym powinien tworzyć zgrany zespół ludzi, działających dla wspólnego celu. Relacje braterstwa i solidarnej pomocy winny łączyć nauczycieli starszych i młodszych. Nauczyciel bardziej doświadczony winien pomagać młodszym kolegom służąc im radą i wsparciem w trudnych chwilach. Wszyscy nauczyciele, i starsi i młodszy winni solidarnie dbać o dobre imię i szkoły i stanu nauczycielskiego.

5. Obowiązki względem narodu i Ojczyzny

Nauczyciel ma dużą rolę do spełnienia także w społeczeństwie i narodzie. Dlatego oprócz doskonalenia się ściśle zawodowego, konieczne jest u nauczyciela zaangażowanie się także w pracę społeczną. „Praca społeczna jeszcze tak niedawno została w sposób oczywisty skompromitowana. A przecież człowiek zawsze będzie chciał znaleźć dobre czy lepsze miejsce w środowisku. Zawsze będzie chciał się wyróżnić, być potrzebnym innym. Im szersze kontakty nawiążemy z ludźmi, im szerzej będziemy mogli się udzielać, tym pełniej rozwijamy swoją osobowość. Nasz rozwój dokonywany jedynie w ramach ściśle zawodowych, w ramach wykładanego przedmiotu, specjalistycznie pojętego, może nie dawać pełnej szansy. Nie zaktualizowane możliwości, które ciągle powinniśmy w sobie odkrywać, porządkować i zrealizować, kurczą się, maleją⁴³. Dobre funkcjonowanie w społeczeństwie wymaga znajomości i poszanowania norm współżycia społecznego. Dlatego nauczyciel powinien sam przestrzegać i uczyć przestrzegania norm współżycia społecznego i wychowywać zgodnie z nimi.

Nauczyciel powinien wspierać młodzież w podejmowaniu pozytywnych inicjatyw na rzecz społeczeństwa oraz wychowywać do prawdziwego patriotyzmu. Na potrzebę wychowania do patriotyzmu zwraca uwagę również Ojciec święty. „Wychowanie patriotyczne stwarza niepowtarzalną okazję do kształtowania cnót obywatelskich – czyli zachowań, w których przejawia się troska o Ojczyznę – i tym samym wyrabia się postawa odpowiedzialności za dobro wspólne. Nauczyciel winien wychowywać do postawy patriotycznej i bohaterskiej, umiłowa-

⁴³ RUSIECKI, *Wytrwajcie we Mnie*, s. 141.

nia ziemi ojczystej, jej piękna i bogactw”⁴⁴. Winien też wychowywać „w szacunku dla tradycji naszego narodu, dla dorobku przeszłych pokoleń, ich bohaterskich walk wolnościowych”⁴⁵. Nauczyciel powinien także troszczyć się “o pełną prawdę historyczną, o ukazywanie chrześcijańskiego charakteru naszej kultury narodowej wobec niebezpieczeństwa zubożenia, wynikającego z nowych tendencji, zwłaszcza liberalistycznych czy wręcz ateistycznych”⁴⁶. Miłość Ojczyzny winna być w wychowaniu łączona z miłością do Pana Boga⁴⁷.

„Wychowanie patriotyczne ma przysłużyć się z jednej strony dobru narodu, ale z drugiej strony – jak zauważa A. Santorski – oznacza również działanie przeciw światopoglądowi materialistycznemu, ale i kształtowanie postawy moralnej, gdyż podkreśla pierwszeństwo spraw duchowych przed sprawami doczesnymi i materialnymi”⁴⁸.

Ponieważ realny wkład młodego pokolenia będzie polegał na solidnej pracy dla dobra wspólnego, dlatego nauczyciel powinien wpajać uczniom właściwie pojęty etos pracy, a jednocześnie przeciwdziałać wszelkim przejawom patologii społecznej.

Jak widać z powyższych stwierdzeń, etyka nauczyciela-wychowawcy ujmuje jego obowiązki bardzo szeroko, uwzględniając relacje nauczyciela do samego siebie, do uczniów i szkoły, do innych nauczycieli oraz do społeczeństwa i narodu. Zachowanie tych zasad etycznych przyczyni się niepomniernie do wzrostu prestiżu tego zawodu i podwyższenia autorytetu samego nauczyciela.

⁴⁴ RUSIECKI, *Stójcie*, s. 151.

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ PODLASZCZAK, s. 181.

⁴⁸ Tamże, s. 181.